

Yalnız Kalma Hakkı

Right To Be Let Alone

Hakkı Mert DOĞU*

ÖZ

Yalnız kalma hakkı, kişiye gizli bir alanın tanınmasını sağlayan ve bunun korunması imkânını veren bir hak olarak tanımlanabilir. Yalnız kalma hakkına ilişkin değerlendirmeler yapılırken özel hayat, özel hayatın gizliliği ve mahremiyet haklarından faydalanılması gerekmektedir. Nitekim tarihsel süreçte de yalnız kalma hakkı ile söz konusu hakların birbirini etkilediği; aralarında sıkı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ancak zamanla bu ilişki tamamen ortadan kalmasa da zayıflamış; yalnız kalma hakkı kendine has özellikleriyle bu haklardan ayrılmaya başlamıştır.

Yalnız kalma hakkı, bütün özgürlüklerin başlangıcı ve temelini oluşturmaktadır. Ayrıca yalnız kalma hakkının kişinin kendi iç dünyasıyla baş başa kalması şeklinde ortaya koyulması da mümkündür. Bu sebeplerden hareketle yalnız kalma hakkının, ayrı bir kişilik hakkı olarak kabul edilmesi yanlış olmaz.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Hakkı, Kişinin Hayat Alanı, Yalnız Kalma Hakkı, Kişilik Haklarına Müdahale, Özel Hukuk.

ABSTRACT

The right to be let alone can be defined as a right that allows a person to have a confidential area and the opportunity to protect it. When making evaluations regarding the right to be let alone, the rights to private life, privacy and confidentiality should be taken into consideration. As a matter of fact, in the historical process, it can be observed that the right to be let alone and the rights in question have affected each other and that there is a close relationship between them. However, over time, although this relationship did not disappear completely, it weakened; the right to be alone has begun to differ from these rights with its unique characteristics.

Keywords: Personality Right, Person's Life Space, Right to be Let Alone, Interference with Personality Rights, Private Law.

* Doç. Dr., KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı, mert.dogu@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4695-9623.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Hakkı Mert DOĞU

E-posta/E-mail: mert.dogu@karatay.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 18.03.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 24.04.2024

GİRİŞ

Kişinin özel hayatı ve özel hayatının korunması tüm hukuk sistemlerinde her zaman için önemli bir yere sahip olmuştur. Türk Hukuku'nda da başta Anayasa olmak üzere özel hayata ilişkin düzenlemelerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Anayasa'nın 20. maddesi ile özel hayatın korunacağı açık bir şekilde ifade edilmektedir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde de herkesin özel hayatına saygı gösterilmesi gerektiği düzenlenmektedir.

Özel hayat, kişinin hayat alanı şeklinde de ifade bulan ve çeşitli ayrımlara tabi tutulan bir kavramdır. Özel hayatın ne olduğuna ilişkin doğrudan bir tanım vermek oldukça güçtür. Bununla birlikte özel hayat ve özel hayatın gizliliğine ilişkin değerlendirmeler yapılırken mahremiyet hakkı ile yalnız kalma hakkından faydalandığı görülmektedir. Hatta özel hayata ilişkin tanımlamalarda, onun mahremiyet hakkı ya da yalnız kalma hakkı olarak kabul edildiği de görülmektedir.

Yalnız kalma hakkının, kişinin hayat alanıyla ilişkisinin kurulduğu özel hayatın gizliliği ve mahremiyet haklarıyla bağlantısı bulunsa da başlı başına bir kişilik hakkı olarak kabul edilmesi gerekir. Tarihsel süreçte ilk başlarda her üç hakkın da sıkı bir etkileşim içerisinde olduğu söylene de zamanla bu sıkı bağın zayıfladığı görülmektedir. Yalnız kalma hakkı, kişiye gizli bir alanın tanınması ve bunun korunması imkânını verir.

Çalışmada yalnız kalma hakkına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu çerçevede öncelikle kişinin hayat alanı ile hayat alanının çeşitleri üzerinde durulmaktadır. Hayat alanına ilişkin genel açıklamalarda sonra yalnız kalma hakkına ilişkin bir çerçeve çizilmekte; onun ayrı bir kişilik hakkı olduğu hususu ayrıntılandırılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca yalnız kalma hakkının ihlaline sebep olabilecek durumlar, örneklerle açıklanmaktadır. Bu sayede yalnız kalma hakkının sınırlarına ilişkin de tespitlerde bulunma imkânı sağlanmaktadır.

I. KİŞİNİN HAYAT ALANI

A. GENEL OLARAK

Kişinin hayat alanı, onun yaşamıyla ilgili ortaya çıkan olay veya olayların başkaları tarafından hiç bilinmemesinin ya da sınırlı şekilde bilinmesinin istendiği, kendine has bir alanı ifade etmektedir. Kişinin hayat alanı, kişiliğin bir yansıması ya da dışı vurumu olarak değerlendirilebilir¹. Kişinin hayat alanı, üç alan teorisi adıyla da kişinin kamuya açık alanı, özel alanı ve gizli alanı olmak üzere ayrıma tabi tutulmaktadır. Söz konusu ayrıma ilişkin doktrinde farklı görüşlere yer verilmekte ve bu ayrımın yeterli düzeye sahip olmadığı belirtilmektedir.

1 Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku-Cilt II: Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz 2022) 137.

Kişinin hayat alanına yapılan müdahaleler, kural olarak hukuka aykırı sayılmaktadır.² Çünkü söz konusu alana müdahalede bulunulması kişinin, kişilik haklarına aykırılık teşkil etmektedir. Yalnız kalma hakkı bakımından da aynı değerlendirmenin yapılması mümkündür.

B. KİŞİNİN HAYAT ALANININ ÇEŞİTLERİ

Kişinin hayat alanı kamuya açık alan, özel alan ve gizli alan olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu ayrıma “üç alan teorisi” (*Drei-Sphären-Theorie*) adı da verilmektedir.³ Ancak doktrinde üç alan teorisinin hayatın gerçekliğini yeterli düzeyde yakalamakta güçlük çektiği; alanlar arasındaki sınırın mutlak surette belirsiz kalması gerektiğinden mahremiyet ihtiyacının yapılandırılmasına çok az katkıda bulunduğu ifade edilmektedir.⁴ Ayrıca bu alanların ilgili kişi tarafından mı yoksa objektif kriterlere göre mi tanımlandığı büyük ölçüde belirsizliğini korumaktadır. Şayet alanların tespitinde ilgili kişi dikkate alınacaksa, bu kişinin beyan ettiği alanın makul olup olmadığına bakılmaksızın kabul edilmesi gerekecektir. Objektif kriterlere göre belirleme yapılacak ise bu durumda da kriterler kesin olarak belirlenemeyecek ve özellikle bunların arkasında mekansal fikirlerin mi (kamusal veya özel alandaki olaylar) yoksa maddi içerikli fikirlerin mi olduğu belirsizliği ortaya çıkacaktır.⁵ Kanaatimizce her ne kadar kriterler kesin olarak ortaya koyulmasa da alan belirlemesi yapılırken objektif kriterlerden hareket etmek uygun olacaktır.

1. Kamuya Açık Alan

Kamuya açık alan, herkes tarafından bilinen olaylardan oluşan hayat alanı olarak tanımlanabilir. Bu alanı herkesin bilmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.⁶ Bu alanın herkesçe biliniyor olması ya toplum önünde gerçekleşmesi ya da ilgili kişinin belirli oranda olaylara aleniyet kazandırmasından kaynaklanmaktadır.⁷

Kamuya açık alana kişinin topluma açık yerlerde bulunması, törenlere katılması, tiyatroya gitmesi, konuşmacı olarak kendini tanıtmayı, suç işlemesi vb. durumlar örnek gösterilebilir.⁸

2 M. Kemal Oğuzman, Özer Selici ve Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (21. Baskı, Filiz 2022) 213; Dural ve Ögüz (n 1) 138.

3 Bettina Hürlimann-Kaup ve Jörg Schmid, Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht (3rd, Schulthess 2016) 250; Christian Brückner, *Das Personenrecht des ZGB*, (Schulthess 2000) 141; Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler* (8. Baskı, Legal 2017) 122; Cem Baygın ve Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri-I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku* (4. Baskı, Yetkin 2023) 500; Doruk Gönen, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (On İki Levha 2011) 83-84.

4 Heinz Hausheer ve Regina E. Aebi-Müller, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (4th, Stämpfli 2016) 198.

5 Hausheer ve Aebi-Müller (n 4) 198.

6 Bülent Köprülü, *Medeni Hukuk (Genel Prensipler-Kişinin Hukuku)* (*Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler*) (2. Baskı, Acar 1984) 283; Aydın Zevkliler, *Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler* (Olgaç 1981) 292; Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (3. Baskı, Sulhi Garan 1977) 135; Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)* (2. Baskı, Beta 2000) 141; Hürlimann-Kaup ve Schmid, (n 3) 251; Helvacı (n 3) 122.

7 Brückner (n 3) 142; Dural ve Ögüz (n 1) 138; Özsunay (n 6) 135; Baygın ve Nar (n 3) 500.

8 Aydın Zevkliler, M. Beşir Acabey ve K. Emre Gökyayla, *Zevkliler Medeni Hukuk* (6. Baskı, Seçkin 1999) 467; Arpacı (n 6) 141; Dural ve Ögüz (n 1) 139.

Kamuya açık alanda gerçekleşen bir olayın, başkalarına açıklanması ya da tespit edilmesi hukuka aykırı sayılmaz.⁹ Nitekim kamu yararı olan olayların açıklanması da hukuka aykırılık oluşturmaz.¹⁰ Ancak bu açıklama ya da tespitler, kişinin şeref ve haysiyetini zedeleyecek boyutta olmamalıdır.¹¹

2. Özel Alan

Kişinin kamudan saklı tuttuğu ve sınırlı kişiler tarafından bilinmesini istediği olaylardan oluşan alana, özel alan adı verilir.¹² Özel alan, özel hayatın kamusal ve gizli alanları arasında kalan kısmını içerir.¹³ Bu alan, gizli alana göre biraz daha geniş bir çerçeveye sahiptir.¹⁴ Kişi özel alanı içerisinde gerçekleşen bir olayı aile çevresi, yakın arkadaşları ya da güven duyduğu kimselerle paylaşmaktadır.¹⁵ Bunun dışında, tıpkı kamuya açık alanda olduğu gibi yaşanmış olan olayların toplum tarafından bilinmesi söz konusu değildir.

Kamuya mal olmuş kişilerin, özel alanları dardır.¹⁶ Bu kişiler konumları, işlevleri veya performansları nedeniyle, kendileri hakkında bilgi edinilmesi ve kamusal hayata katılımları konusunda meşru bir menfaat sağlayacak ölçüde kamuoyunun gözü önünde olan kişilerdir.¹⁷ Sporcular, siyasetçiler, sanatçılar, bilim adamları bu kapsamda değerlendirilebilir. Her ne kadar sıradan bir kişiye oranla kamuya mal olmuş kişilerin özel alanları darsa da bu durum, onların özel alanlarının hiç bulunmadığı anlamına gelmez.¹⁸ Ayrıca özel hayata ilişkin gerçeklerin yayınlanması konusunda birtakım sınırlamaların olması da gerekir.

3. Gizli Alan

Gizli alan, bir gerçeğin özel olarak emanet edildiği kişiler hariç, diğer tüm insanların bilgisinden saklanması gereken yaşam süreçlerini ve durumlarını içerir.¹⁹ Gizli alanda, olayların başkaları tarafından bilinmesi istenmez. Sağlık durumuna ilişkin kişisel veriler, kişinin kişisel hayatına ilişkin

9 Dural ve Öğüz (n 1) 139.

10 Dilara Yüzer, 1982 *Anayasası'nda Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması* (Yetkin 2013) 109.

11 Max Gutzwiller, *Schweizerisches Privatrecht-Einleitung und Personenrecht* (Helbing & Lichtenhahn 1967) 369; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler* (11. Bası, Yetkin 2021) 281; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (n 8) 468; Dural ve Öğüz (n 1) 139.

12 Andreas Bucher, *Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz* (4th, Helbing Lichtenhahn 2009) 104; Zevkliler (n 6) 292; Köprülü (n 6) 283-284; Helvacı (n 3) 122; Öztan (n 11) 284; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (n 8) 466.

13 Hausheer ve Aebi-Müller (n 4) 197-198.

14 Arpacı (n 6) 141.

15 Gutzwiller (n 11) 370; Hausheer ve Aebi-Müller (n 4) 198; Zevkliler (n 6) 292; Baygın ve Nar (n 3) 500.

16 Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir (n 2) 213.

17 Hürlimann-Kaup ve Schmid (n 3) 252.

18 Gutzwiller (n 11) 371; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir (n 2) 213; Helvacı (n 3) 127.

19 Franz Riklin, *Der Schutz Der Persönlichkeit Gegenüber Eingriffen Durch Radio ynd Fernsehen Nach Schweizerischen Privatrecht* (Universitätsverlag 1968) 197; Ernst Helle, *Der Schutz der Persönlichkeit der Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht* (2nd, J.C.B Mohr 1969) 75; Theodor Süß, 'Geheimsphäre und Moderne Technik' 1956 Festschrift für Heinrich Lehmann zum 80. Geburtstag 189, 199; Hürlimann-Kaup ve Schmid (n 3) 250; Hausheer ve Aebi-Müller (n 4) 197; Brückner (n 3) 141; Köprülü (n 6) 284; Özsunay (n 6) 135; Dural ve Öğüz (n 1) 138; Helvacı (n 3) 122; Baygın ve Nar (n 3) 501.

bilgiler, aile yaşamı, mektupları, anıları vb.'leri gizli alana örnek olarak verilebilir.²⁰ Gizli alanda gerçek durum ya akıldan tutulmakta (anılar) ya da maddi olarak (belge, fotoğraf vb.) somutlaştırılmaktadır.²¹ Gizli alana duyulan ihtiyaç her insan için söz konusu olsa da çok az değişkenlik gösterir.²²

Kişinin gizli alanı dendiğinde bunu kendisinden başka hiç kimsenin bilmemesi gereken bir alan olarak anlamamak ve değerlendirmemek gerekir.²³ Kişinin dertleşmek için çok yakın olduğu bir kişiye açıklamalarda bulunması, gizli alanın sona erdiği; gizli alanın ortadan kalktığı anlamına gelmez.²⁴

Gizli alan, kişinin yalnız kalma hakkının (*right to be let alone, Recht zur Einsamkeit*) bir uzantısı olarak ifade edilmektedir.²⁵ Kişinin hayat alanının çeşitlerinden biri olan gizli alan, mahremiyet hakkı çerçevesinde de gündeme gelmektedir. Buradan hareketle aslında mahremiyet hakkı ile kişinin yalnız kalma hakkı arasında bir ilişkinin bulunduğunu söylemek yanlış olmaz.

C. KİŞİNİN ÖZEL VE GİZLİ ALANINA YAPILAN MÜDAHALELER

Kişinin özel ve gizli alanına yapılan izinsiz müdahaleler kişilik hakkının ihlalinin doğurur.²⁶ Kişiyi bu tür alanların bırakılmaması da kişilik hakkı açısından aykırılık oluşturur. Buradan hareketle hem bir alan tanıma hem de bu alanları koruma zorunluluğu ortaya çıkar.²⁷

Kişinin özel ve gizli alanına yapılan müdahaleler farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bu alanlara yapılan müdahaleler, yalnız kalma hakkının ihlalinin de doğurmaktadır. Kişinin özel veya gizli alanına yapılan hukuka aykırı müdahalelerden korunması, yalnız kalma hakkına ilişkin alanı da güvence altına almaktadır.²⁸

İnsanlar sosyal bir varlık olarak bazı durumlarda özel veya gizli alanlarına ilişkin bilgileri başkalarıyla paylaşabilirler. Kendisiyle bilgilerin paylaşıldığı kişi, bilgiyi verenin özel veya gizli alanına katılmış olur. Bu tür bilgileri alan kişinin katılımını, “zarar gören tarafın rızasıyla kişilik haklarının ihlalinin haklı görülebileceği” şeklinde anlamak ve böyle sınıflandırmak mümkün değildir.²⁹

20 Süss (n 19) 197.

21 Rainer Schumacher, *Die Presseäußerung Als Verletzung Der Persönlichen Verhältnisse* (Universitätsverlag 1960) 133.

22 Reinhard W. von Meiss, *Die persönliche Geheimsphäre und deren Schutz im prozessualen Verfahren* (Verlag Rügger 1975) 29.

23 Riklin (n 19) 198; Öztan (n 11) 283; Zevkliler (n 6) 291; von Meiss (n 22) 44.

24 Zevkliler (n 6) 291.

25 Esra Tekin, *Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk* (On İki Levha 2021) 56.

26 Hermann Weitnauer, *Handkommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Kommentierung zu Anhang zu § 12) (3rd, Aschendorffsche 1962) 30; Helle (n 19) 75; Dural ve Ögüz (n 1) 139; Bucher (n 12) 104; Gönen (n 3) 85. Ayrıca bkz Yusuf Ziya Polater, *Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması* (Adalet 2010) 28.

27 Schumacher (n 21) 133; Köprülü (n 6) 284.

28 Ayrıca bkz Oğuz Şimşek, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (Beta 2008) 133; Aydın Akgül, *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması* (Beta 2014) 64.

29 Brückner (n 3) 142; Gutzwiller (n 11) 370.

Kişinin özel ve gizli alanına ilişkin bilgilere hukuka aykırı bir şekilde ulaşma, bu bilgileri öğrenme kişilik haklarının ihlali olarak değerlendirilir.³⁰ Bu açıdan en büyük tehlike teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Özel veya gizli alanda yer alan bilgilere hukuka aykırı yöntemlerle ulaşmak ya da bu yöntemleri kullanmak da ihlal sonucu doğurur.³¹

II. KİŞİNİN YALNIZ KALMA HAKKI VE YALNIZ KALMA HAKKINA YAPILAN MÜDAHALELER

A. KİŞİNİN YALNIZ KALMA HAKKI

1. Genel Olarak

Kişinin yalnız kalma hakkına ilişkin bir tanım vermek oldukça zordur. Yalnız kalma hakkının özel hayat, özel hayatın gizliliği ve mahremiyet haklarıyla tanımlanmaya çalışıldığı; hatta bazı hâllerde doğrudan bu hakların, yalnız kalma hakkıyla açıklandığı görülmektedir.

Özel hayata saygı hakkı, önceleri sadece yalnız kalma hakkı ile açıklanmış; ancak zamanla özel hayatın gizliliğine saygı duyulması hakkını da kapsayacak şekilde geniş bir etki alanına ulaşmıştır.³² Özel hayata ilişkin önemli kaynaklar arasında gösterilen 1890 yılında Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis tarafından kaleme alınan “*The Right to Privacy*” isimli makalede özel hayat (ve mahremiyet hakkı da), yalnız kalma hakkı ile açıklanmaktadır.³³ Tarihsel gelişimi itibariyle de özel hayat ve özel hayatın gizliliği genel olarak “*right to be alone*” (yalnız kalma hakkı) kavramı içerisinde ifade edilmiş ve sonrasında “*right to privacy*” (özel hayat hakkı) kavramı içerisinde olgunlaşmış; kişisel verileri de kapsayacak ve bunlar üzerindeki tasarruf iktidarını da karşılayacak şekilde bir hak³⁴ olarak gündeme gelmiştir.

Özel hayata karşı yapılan hukuka aykırı müdahaleler, kişinin yalnız kalma hakkını etkilemektedir.³⁵ Nitekim başlangıçta, özel hayatın, yalnız kalma hakkı olarak tanımlanması esas olarak 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri’nde genişleyen iletişim ve yeni medya teknolojileriyle (örneğin anlık

30 Serap Helvacı, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar* (Beta 2001) 63; Bucher (n 12) 104; Zevkliler, Acabey ve Gökyayla (n 8) 467.

31 Gutzwiller (n 11) 372.

32 Efe Yamakoğlu, *Bilişim Teknolojilerinin Kullanımının İş Sözleşmesi Taraflarının Fesih Hakkına Etkisi* (On İki Levha 2020), 166-167.

33 Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis, ‘The Right to Privacy’ 1890 4(5) Harvard Law Review 193, 195. Ayrıca bkz., Cemile Turgut, *Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Unutulma Hakkı* (On İki Levha 2021) 137; Gülay Arslan Öncü, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı* (Beta 2011) 181; Feyzan Olgunsoy, *Terörle Mücadelede İstihbarat Faaliyetlerinin Özgürlükler Rejimine Etkisi* (Türkiye, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri) (On İki Levha 2020) 314; Meltem Yılmaz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. Maddesi Kapsamında Dış Görünüş Tercihleri* (On İki Levha 2020) 26.

34 Muammer Ketizmen, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları* (Adalet 2008) 197.

35 Heinrich Hubmann, *Das Persönlichkeitsrecht* (2nd, Böhlau 1967) 322.

fotoğraflar ve geniş çapta dağıtılan magazin basını) ortaya çıkmıştır.³⁶ Aslında özel hayata saygı hakkı, kişilerin özel hayatlarına ilişkin bilgilerin istenmeyen şekilde yayınlanmasına karşı onları korumak amacıyla gündeme gelmiştir. Ancak özel hayata saygının, doğrudan doğruya yalnız kalma hakkı olarak formüle edilmesi, kanaatimizce dengeli bir bakış açısı sağlamada başarılı değildir.³⁷ Çünkü iki kavramın özellikle birbiri yerine kullanılıyor olması yalnız kalma hakkının çerçevesinin çok geniş bir alana yayılması sonucunu doğurur.

Kişinin yalnız kalma hakkı, ona bir gizli alanın tanınması ve bu alanın korunması imkânını verir. Yalnız kalma hakkının sağlamış olduğu bu imkânlar sayesinde de özel hayata saygı hakkı ile de bağlantısını kurmak mümkün hâle gelmektedir. Aslında yalnız kalma hakkı kişinin bazı olayları kendisi dışında herkesten gizli yaşamasını ifade eder.³⁸ Bütün bunlardan hareketle yalnız kalma hakkının, birtakım haklarla bağlantısının kurulabildiği ve fakat başlı başına ayrı bir kişilik hakkı olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2. Yalnız Kalma Hakkının Ayrıldığı Noktalar

Özel hayata saygı hakkı ile yalnız kalma hakkının ayrılabilmesi için öncelikle özel hayata saygı hakkının ve bunun ihlalinin içeriğinin ne olabileceğinin belirlenmesi gerekir. Bu hakkın içeriğini doldurmaya çalışan Amerikalı hukukçu Prosser'e göre,³⁹ özel hayatın ihlali genel olarak dört farklı hukuka aykırılığın meydana gelmesiyle söz konusu olur. Bunlar; kişinin özel alanlarına izni olmadan girilmesi, kişinin özel hayatına ilişkin utandırıcı sayılabilecek bilgilerin kamuya paylaşılması, kişilerin özel hayatları hakkında yanıltıcı bilgiler verilmesi ve bir kimsenin ismi veya resmi üzerinde tasarruf edilmesidir. Birinci grupta yer alan ihlale örnek olarak kişinin evine girilmesi, özel telefon görüşmelerinin dinlenmesi, evinin penceresinden gözetlenmesi verilmektedir. İkinci grup ihlallerde bahsi geçen durumlar, söz konusu kişi hakkında doğruları yansıtmakla birlikte toplumdaki ortalama bir insan dikkate alındığında utanç verici olarak nitelendirilebilecek bilgilerdir. Örneğin hastane odasında hasta iken bir kimsenin fotoğrafının çekilmesi ya da bir kimsenin mali durumu ile ilgili yapılan açıklamalar bu kapsamda sayılabilir. Üçüncü gruba ise başka bir kimsenin ağzından yazılan mektup veya makale örnek verilebilir. Bir kişinin işini kötü yaptığına ilişkin verilen haber de o kişinin değil farklı bir kişinin fotoğrafının kullanılması halinde de yine bu gruba örnek teşkil edecek bir kişilik hakkı ihlali söz konusu olur. Dördüncü grupta yer alan ihlal hallerinde ise bir kimsenin fotoğrafı, ismi gibi kişilik haklarına ilişkin unsurların özellikle ticari amaçlarla kullanılması söz konusu olur.

Yalnız kalma hakkından farklı olarak özel hayata saygı hakkı ve bununla bağlantılı olarak özel hayatın korunmasına ilişkin yasal düzenlemelere rastlamak mümkündür. Avrupa İnsan Hakları

36 Sabah S. Al-Fedaghi, "The "Right To Be Let Alone" And Private Information" 2005 International Conference on Enterprise Information Systems 98, 100. Ayrıca bkz Hubmann (n 35) 107.

37 Ayrıca bkz Al-Fedaghi (n 36) 100.

38 Ahmet M. Kılıçoğlu, *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk* (5. Bası, Turhan 2016) 117.

39 William Prosser, 'Das Recht Auf Die Privatsphäre in Amerika' 1956 21(3/4) Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht 401, 403 vd.

Sözleşmesi'nin 8. maddesi ile Anayasa'nın 20. maddesi bu düzenlemelerin başında gelmektedir. Ayrıca Anayasa'nın 21. maddesinde konut dokunulmazlığı, 22. maddesinde ise haberleşmenin gizliliğine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde özel hayatın gizliliğini ihlal suçu düzenleme alanı bulunmaktadır. Bu hükümlerin hepsi, özel hayata saygı ve özel hayatın korunması kapsamında değerlendirilmektedir.

Özel hayata saygı hakkı, mahremiyet hakkı ve yalnız kalma hakkının birbirlerinden farklı noktalara sahip oldukları söylenebilir. Özel hayata saygı hakkı, mahremiyet hakkından daha geniş bir kapsama sahiptir ve mahremiyet hakkı, korunan hukuksal menfaatin sadece bir tanesine karşılık gelmektedir.⁴⁰ Mahremiyet hakkı, kişinin kendine özgü ve başkası tarafından bilinmesi istenilmeyen bilgilerin gizli kalmasıdır.⁴¹ Ayrıca mahremiyet hakkı, sadece yalnız kalma hakkından ibaret değildir.⁴² Mahremiyet hakkının, sadece "yalnız kalma isteği" olarak ifade edilmesi gelişen teknoloji de dikkate alındığında yeterli olamamakta; bu hak mahremiyet iç gerçekliğini, çeşitli yönlerini ve toplum içinde nasıl etkileşimde bulunduğunu kapsamaktadır.⁴³ Mahremiyet hakkı, kişinin yalnız kalma hakkı ile başkalarıyla birlikte bulunma isteği arasında yer almaktadır.⁴⁴ Ayrıca mahremiyet hakkı, büyük ölçüde zamana bağlıdır. Bu çerçevede yalnız kalma hakkı, mahremiyet kavramına kişisel alana sınırlı erişim olarak gönderme yapmaktadır. Görüldüğü üzere her üç hak da mahiyetleri gereği etkileşim içerisine girebilmektedirler.

Özel hayata saygı ve mahremiyet haklarına ilişkin yapılan değerlendirmelerde, kişinin kendisi dışında etrafında en az bir kişinin bulunması gerekir. Bir başka ifadeyle söz konusu haklardan bahsedilebilmesi için hak sahibinden ayrı olarak başka kişi ya da kişilerin varlığı, bu tür bir hakkın varlığını da ortaya koymaktadır. Ancak yalnız kalma hakkında kişi, diğer insanlardan kendisini doğrudan soyutlayarak tek başına kalmaktadır.

Özel hayata saygı hakkı ile bununla bağlantılı olarak özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı ve yalnız kalma hakkı dışında örneğin fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı, şeref ve haysiyete saygı hakkı, konuta saygı hakkı, kişinin görüntüsü ile kişisel verilerine saygı hakkı vb.'lerini kapsamaktadır.⁴⁵ Görüldüğü üzere özel hayata saygı hakkı, oldukça geniş bir kapsama sahiptir ve geniş bir alana koruma getirmektedir.⁴⁶

Yalnız kalma hakkı çerçevesinde değerlendirilebilecek örnekler aslında bütün özgürlüklerin en büyüğü olarak ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle yalnız kalma hakkına ilişkin örnekler, ayrı ayrı ele

40 Arslan Öncü (n 33) 181.

41 Çiğdem Ayözger, *Kişisel Verilerin Korunması (Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil)* (Beta 2016) 36; Schumacher (n 21) 136.

42 Ayözger (n 41) 181.

43 Michela Iezzi, 'The Evolving Path of "The Right to Be Left Alone"-When Privacy Meets Technology' 2021 Third IEEE International Conference on Trust, Privacy and Security in Intelligent Systems and Applications 225, 225.

44 Mehmet Yüksel, 'Modernleşme ve Mahremiyet' 2003 6(1) *Kültür ve İletişim* 75, 79; Hatice Budak, 'Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni' 2018 7(1) *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 146, 151.

45 Yüzer (n 10) 110-111.

46 Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması* (4. Baskı, On İki Levha 2020) 82.

alındığında önemsiz gibi görünse de çoğunlukla kişinin özgürlük olarak düşündüğü ve kabul ettiği şeyleri oluşturan çeşitli insan davranışları için siyasi olmayan tek korumadır.⁴⁷

Craven'e göre kişinin yalnız kalma hakkı, her durumda, iddia edilen devlet menfaati ve bu amaca ulaşmak için seçilen araçların rasyonelliği karşısında tartılmalı ve değerlendirilmelidir.⁴⁸ Bu hâlde iki durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki denge kurma işleminin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için teraziyi kullanan kişinin tüm gerçekleri bilmesi gerekliliğidir. Bu açıdan Devlet de ilgili düzenlemelerin gerekçelerini açıklamaya mecbur bırakılmalı; yapılacak açıklamalarla bütün gerçekler ortaya çıkmalıdır. İkinci durum ise terazinin Devleti temsil ettiği kefesinde bir ağırlığın bulunmadığı durumlarda kişinin kişilik haklarının ağır bastığı ve ön plana çıktığıdır. Devletin, kişinin kişilik haklarına saygı göstermesi, kişinin yalnız kalma hakkını da etkilemektedir.

B. KİŞİNİN YALNIZ KALMA HAKKINA YAPILAN MÜDAHALELER

1. Genel Olarak

Yalnız kalma hakkına yapılan müdahaleler, hukuka aykırı olarak kabul edilmelidir. Yalnız kalma hakkına yapılan hukuka aykırı müdahaleler, geniş perspektifte özel hayata saygı hakkının ihlalini oluşturur.⁴⁹

İhlalin bir türünü, yalnız kalma hakkının izinsiz bir şekilde ihlal edilmesi oluşturur. Bazı özel konularda muhbirler, dedektifler ve muhbirler tarafından sistematik casusluk yapılması, kişisel verilerin anketler vasıtasıyla sınırsız incelenmesi ve açıklanması, üçüncü kişilere rızası dışında reklam e-postalarının gönderilmesi⁵⁰, halka açık bir parkta oturan bir çiftin gizlice dinlenmesi ve özel konuşmaların bir dinleme cihazı kullanılarak kaydedilmesi, kişilerin fotoğraflarının gizlice çekilmesi vb. durumlar bu kapsamda değerlendirilebilir.⁵¹ Ayrıca kanaatimizce kişinin yalnız kalma hakkı, aile üyelerinden belirli bir süre ayrı kalma isteği şeklinde de ortaya çıkabilir. Burada yalnız kalma, gerçek manada “*tek başına kalma*” olarak karşılık bulmaktadır. Aile üyeleri tarafından da ayrı kalma durumunun ihlali, yalnız kalma hakkının ihlaline sebebiyet verebilir.

İhlalin ikinci türüne ise kişinin yalnız kalma hakkı çerçevesinde değerlendirilebilecek özellikle gizli alanına ilişkin bilgilerin hukuka aykırı bir şekilde öğrenilmesi durumunda rastlanılmaktadır.⁵² Kişinin özel belgelerini, görüntülerini ya da hatıra defterini çalan, bunları açıklamamış olsa bile sırf ilgili bilgileri öğrendiği için yalnız kalma hakkına aykırı hareket etmiş olmaktadır.

47 J. Braxton Craven, 'Personhood: The Right To Be Let Alone' 1976 Duke Law Journal 699, 699.

48 Craven (n 48) 719-720.

49 Hubmann (n 35) 322; Weitnauer (n 26) 30.

50 Abdülhamid Zor, *Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu* (On İki Levha 2020) 203.

51 Ayten Ordu, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde İnternette Kişilik Hakkının Hakaret ve Sövme (Zem ve Kadih) Yoluyla İhlaline Karşı Korunması* (On İki Levha 2020) 90; Dural ve Öz (n 1) 140; Hubmann (n 35) 322-323.

52 Helvacı (n 30) 63; Ordu (n 51) 91.

Yalnız kalma hakkının ihlali, kişilik haklarının ihlali sonucunu doğurur. Kişilik haklarının ihlali durumunda başvurulabilecek yollar ne ise, aslında yalnız kalma hakkının ihlali durumunda da aynı yollara başvurulması mümkündür.

2. Müdahalelerin Hukuka Uygunluk Şartları

Kişinin yalnız kalma hakkına yapılan müdahaleler kural olarak hukuka aykırıdır. Ancak bazı durumların varlığında yalnız kalma hakkının ihlal edildiğinden bahsedilmez. Bunlardan ilki kişinin rızasıdır. Kişinin, yalnız kalma hakkını ihlal edecek bir duruma rıza göstermesi, hukuka aykırılığı ortadan kaldırır. Özellikle kişiye ait bilgilerin açıklanmasında bilgileri açıklayan kendinden bir şey katmadan, doğru ve gerçek bir açıklamada bulunuyorsa artık hukuka aykırılıktan bahsedilemez.⁵³ Ayrıca yalnız kalma hakkı çerçevesinde açıklanmasına rıza gösterilen bilgiler bakımından bir sınır getirilmiş olabilir. Bu sınıra da dikkat edilmesi gerekir.

Hukuka aykırılığı ortadan kaldıracak ikinci durum üstün nitelikte bir kamusal veya özel yararın bulunmasıdır.⁵⁴ Bu kapsamda kamuya mal olmuş kişiler akla gelmektedir. Belirli sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla (örneğin sosyal uygunluk) bu kişilerin kamuya mal oldukları hususlar ile makamlarına ilişkin bilgilerin açıklanması hukuka uygundur.

SONUÇ

Yalnız kalma hakkı, her ne kadar özel hayatın gizliliği ve mahremiyet hakkı ile bağlantılı olsa da tek başına bir kişilik hakkı olarak kabul edilmelidir. Bir başka ifadeyle özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı ve yalnız kalma hakkı bir bütünü oluşturan üç farklı hak olarak ortaya koyulmalıdır.

Tarihsel perspektifte özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı ve yalnız kalma hakkının birlikte değerlendirilerek birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak zamanla teknolojinin de gelişimiyle her üç hakkın etkileşim içerisinde olduğu ve fakat her üç hakkın da farklı durumları ifade ettiği anlaşılmaya başlanmıştır.

Yalnız kalma hakkı, kişinin kendisini dış dünyadan ve dış dünyanın kişilik haklarına müdahalesinden tamamen soyutladığı bir durum olarak anlaşılmalıdır. Her hakta olduğu gibi yalnız kalma hakkının da ilişkili olduğu haklardan bahsetmek mümkündür. Ancak bir hakkın, başka haklarla az veya çok ilişkisinin kuruluyor olması, ilgili hakkın bağımsız olarak değerlendirilmesine engel teşkil etmez. Yalnız kalma hakkı da özel hayatın gizliliği ve mahremiyet hakkıyla bağlantılı olsa da kanaatimizce onlardan ayrılarak tek başına bir varlığa sahiptir.

Kişinin yalnız kalma hakkı onun gizli alanı içerisinde de yer alan ve korunması gereken bir hak olarak da ifade edilebilecektir. Sadece kendine özgü ve herkesin uzak olduğu alan içerisinde, kişinin kendi iç dünyasıyla baş başa kalmasıdır. Yalnız kalma hakkına karşı yapılan hukuka aykırı müdahaleler, kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmelidir.

53 Dural ve Öz (n 1) 141.

54 Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz., Seda Kara Kılıçarslan, *Kişilik Hakkına Saldırıda Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar* (On İki Levha 2015) 51 vd.

KAYNAKÇA

- Akgül A, *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması* (Beta 2014).
- Al-Fedaghi S.S, ‘The “Right To Be Let Alone” And Private Information’ 2005 International Conference on Enterprise Information Systems 98-107.
- Arpacı A, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)* (2. Bası, Beta 2000).
- Arslan Öncü G, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı* (Beta 2011).
- Ayözger Ç, *Kişisel Verilerin Korunması (Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil)* (Beta 2016).
- Baygın C ve Nar A, *Medeni Hukuk Dersleri-I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku* (4. Baskı, Yetkin 2023).
- Brückner C, *Das Personenrecht des ZGB* (Schulthess 2000).
- Bucher A, *Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz* (4th, Helbing Lichtenhahn 2009).
- Budak H, ‘Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni’ (2018) 7(1) İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 146-170.
- Craven J.B, ‘Personhood: The Right To Be Let Alone’ (1976) Duke Law Journal 699-720.
- Dural M ve Öğüz T, *Türk Özel Hukuku-Cilt II: Kişiler Hukuku* (23. Baskı, Filiz 2022).
- Gönen D, *Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması* (On İki Levha 2011).
- Gutzwiller M, *Schweizerisches Privatrecht-Einleitung und Personenrecht* (Helbing & Lichtenhahn 1967).
- Hausheer H ve Aebi-Müller R.E, *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches* (4th edn, Stämpfli 2016).
- Helle E, *Der Schutz der Persönlichkeit der Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht* (2nd, J.C.B Mohr 1969).
- Helvacı S, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar* (Beta 2001).
- Helvacı S, *Gerçek Kişiler* (8. Bası, Legal 2017).
- Hubmann H, *Das Persönlichkeitsrecht* (2nd, Böhlau 1967).
- Hürlimann-Kaup B ve Schmid J, *Einleitungsartikel des ZGB und Personenrecht* (3rd, Schulthess 2016).
- Iezzi M, ‘The Evolving Path of “The Right to Be Left Alone”-When Privacy Meets Technology’ 2021 Third IEEE International Conference on Trust, Privacy and Security in Intelligent Systems and Applications 225-234.
- Kara Kılıçarslan S, *Kişilik Hakkına Saldırıda Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar* (On İki Levha 2015).
- Ketizmen M, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları* (Adalet 2008).
- Kılıçoğlu A.M, Şeref, *Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk* (5. Bası, Turhan 2016).
- Köprülü B, *Medeni Hukuk (Genel Prensipler-Kişinin Hukuku) (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler)* (2. Bası, Acar 1984).
- Küzeci E, *Kişisel Verilerin Korunması* (4. Baskı, On İki Levha 2020).
- Oğuzman M.K, Seliçi Ö ve Oktay-Özdemir S, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (21. Bası, Filiz 2022).
- Olgunsoy F, *Terörle Mücadelede İstihbarat Faaliyetlerinin Özgürlükler Rejimine Etkisi (Türkiye, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri)* (On İki Levha 2020).
- Ordu A, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde İnternette Kişilik Hakkının Hakaret ve Sövme (Zem ve Kadih) Yoluyla İhlaline Karşı Korunması* (On İki Levha 2020).
- Öncü G.A, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı* (Beta 2011).
- Özsunay E, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (3. Bası, Sulhi Garan 1977).

- Öztan B, *Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler* (11. Bası, Yetkin 2021).
- Polater Y.Z, *Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması* (Adalet 2010).
- Prosser W, 'Das Recht Auf Die Privatsphäre in Amerika', (1956) 21(3/4) Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht 401-417.
- Riklin F, *Der Schutz Der Persönlichkeit Gegenüber Eingriffen Durch Radio ynd Fernsehen Nach Schweizerischen Privatrecht* (Universitätsverlag 1968).
- Schumacher R, *Die Presseäußerung Als Verletzung Der Persönlichen Verhältnisse* (Universitätsverlag 1960).
- Süss T, 'Geheimsphäre und Moderne Technik', (1956) Festschrift für Heinrich Lehmann zum 80. Geburtstag 189-212.
- Şimşek O, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (Beta 2008).
- Tekin E, *Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk* (On İki Levha 2021).
- Turgut C, *Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Unutulma Hakkı* (On İki Levha 2021).
- von Meiss R.W., *Die persönliche Geheimsphäre und deren Schutz im prozessualen Verfahren* (Verlag Rüegger 1975).
- Warren S.D ve Brandeis L.D, 'The Right to Privacy' (1890) 4(5) Harvard Law Review 193-220.
- Weitnauer H, *Handkommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Kommentierung zu Anhang zu § 12), (3rd, Aschendorffsche 1962).
- Yamakoğlu E, *Bilişim Teknolojilerinin Kullanımının İş Sözleşmesi Taraflarının Fesih Hakkına Etkisi* (On İki Levha 2020).
- Yılmaz M, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesi Kapsamında Dış Görünüş Tercihleri* (On İki Levha 2020).
- Yüksel M, 'Modernleşme ve Mahremiyet' (2003) 6(1) Kültür ve İletişim 75-108.
- Yüzer D, *1982 Anayasası'nda Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması* (Yetkin 2013).
- Zevkliler A, *Kişiler Hukuku-Gerçek Kişiler* (Olgaç 1981).
- Zevkliler A, Acabey MB. ve Gökyayla KM, *Zevkliler Medeni Hukuk* (6. Baskı, Seçkin 1999).
- Zor A, *Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu* (On İki Levha 2020).